

**TOINE
HEIJMANS
ZUURSTOF
SCHULD**

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Voor Sander die me leerde klimmen.
Voor Lennaert en Don die me leerden leven.

Wat een afgrond werkelijk is, kun je alleen aan
den lijve ervaren.

– Ludwig Hohl, *Bergfahrt*

Ik wist dat het einde nabij was, maar het was het
einde waarnaar alle klimmers verlangen – een einde
dat past bij hun bezetenheid. Ik was de bergen
dankbaar dat ze die dag zo mooi voor me waren
geweest, en ik was net zo onder de indruk van hun
stilte als ik in de kerk was geweest. Ik voelde geen
pijn en maakte me geen zorgen.

– Maurice Herzog, *Annapurna premier 8000*

8188 m

Elk geluid komt van mijzelf en het is oorverdovend. Krakend duw ik de sneeuw samen tot een voetafdruk, en daarna de volgende – de inspanning maakt in mijn lichaam een gebulder los van bloed dat zich door dunne aders perst, van hartkloppingen, van hijgen; die hele machinerie van tweehonderd botten en vijf vitale organen klappert en huivert als een overtuigd schip.

Ik ben een warm lichaam, intact, dat kort de natuurlijke orde komt verstoren, de temperatuur tijdelijk verandert, heel tijdelijk, niet eens een milligraad. Dat sporen trekt in het sneeuwdek en verdwijnt, zoals de strengen met gebedsvlaggen verdwijnen die ze hier achterlaten ter nagedachtenis aan onbeduidende beklimmingen.

Ik ben op de berg geklommen, en er is niets. Zo is het altijd geweest en nu pas zie ik het: heel de weg omhoog gaat het nergens anders over, in mijn hoofd, in de hoofden van degenen die het met me te stellen hebben, wekenlang, en nu ben ik daar, hier, alleen, onbeschadigd, op tijd volgens de dienstregeling die ik zelf heb opgesteld, en ik kijk in leegte.

Hierboven zijn heeft geen betekenis – dát is het aller-moeilijkste om te begrijpen.

Adem, kalmeer. Het sneeuwveld is gestold in een dun-

ne, dieppaarse vrieslucht. Niets beweegt behalve ik; er is geen wind. De wolken drijven lager, uiteengerafeld tot flauwe nevels, en vangen het eerste licht.

Dit is de top en ik moet hoger nog, verder.

Eén. Twee stappen en bijkomen, ademhalen. Eén. Twee stappen dichterbij.

Ben de eerste, uiteraard. Vroeger beginnen dan de rest, harder duwen, meer pijn verdragen, slimmer zijn. Mijn plannen komen altijd uit. Gefeliciteerd met mezelf dan maar: ik, de fanaat, heb opnieuw het niets bereikt.

De berg is 35 miljoen jaar oud, een ongeluk tussen aardplaten, en groeit vijf millimeter per jaar – nog steeds, elke dag groeit de berg terwijl ik krimp.

Achter me staat vaal een halvemaan, bereid om te verdwijnen. Rijen bergen kijken me aan, toegestroomd publiek, hun koppen stuurs en scheef alsof ze overleggen. Ze veranderen van kleur, ze gooien hun nachtmantels af, de zon klimt al maar laat de dalen donker.

De tintelende ijskristallen. De gletsjer die zich om de berg vouwt als een kat.

Ik kan de rotsbanden onderscheiden, de couloirs, de graten, de gendarmes, de route die ik straks af moet leggen. Het is een pentekening, het is dichterbij dan ooit.

Van veraf gezien is de berg een geheel, een bijna vrijstaand element in de keten die we Himalaya noemen, maar wanneer je hem zo dicht nadert valt hij uiteen in duizend stukken. Dan pas blijkt dat je er kunt verdwalen.

De vorm is nooit goed vast te stellen; het is maar uit welke hoek je kijkt en wat je erin ziet. Op deze hoogte is het landschap een luchtspiegeling, het resultaat van mijn verstoorde fysiologie. Afstanden inschatten is onmogelijk.

lijk. De dunne lucht werkt als een lens die de bergen dichtbij brengt; wat ik zie is niet de werkelijkheid maar een natuurkundige constructie, een afspraak met mezelf.

De hersenen gebruiken helderheid als maatstaf om afstand te bepalen: wat transparant is, is dichtbij en andersom – kunstschilders gebruiken die techniek door bergen ver weg blauwig te kleuren. Zo scheppen ze de suggestie van verte in een tweedimensionaal vlak.

Wat ik zie is waan, in de vriesdroge hemel, kiemvrij als een laboratorium. Hier zijn is vooral geloven dat ik er ben.

De hoogste bergen die ik beklom komen kameraadschappelijk dichtbij. Uit het zwart schuiven eerst de Mount Everest en de Lhotse naar voren; Nuptse, Shisha Pangma en Manaslu staan verderop aan de horizon. Ik ken ze. Ik ken hun toegangsroutes. Ik ken hun huid, hun ademtocht, en ik weet hoe ze veranderen tijdens een klim, zoals de vacht van een dier verandert gedurende de dag maar het dier zelf niet.

Meer bergtoppen dan vrienden verzamelde ik en nu sta ik hier opnieuw, alleen.

De samenscholende bergen tegenover me zijn hoog maar niet hoog genoeg. De meeste wachten nog op een beklimming: onbekende zes- en zevenduizenders, van een paar weet ik de naam. Lunag Ri, Lang Dak, Melung-tse, maar veel moeten het nog steeds met een nummer doen, P6064, P6589, P6037, als onbelangrijke asteroïden. In Nepal alleen al zijn veertienduizend bergtoppen hoger dan zesduizend meter, en waarom zou je die namen geven?

Toppen zijn feitelijk nutteloos, ze brengen niets voort

zoals de dalen dat doen. Zoals de bergpassen waarover je vee kunt drijven of handelswaar vervoert: die bieden uitzicht op vooruitgang. Hier wordt niets gemaakt. Hier wordt afgebroken, cel voor cel.

Warm, het is zo vreselijk warm, maar als ik de handschoenen uittrek bevriezen mijn vingers.

Dit deel van de Himalaya ligt roerloos onder de stolp van een hogedrukgebied, van de storm is niets meer over, die heeft de berg schoongewaaid en is vertrokken, die is hier nooit geweest. Het is een ideale topdag. Er staan nu mensen op de hoogste bergen van de wereld, en nog meer zijn onderweg, allemaal in donspak zoals ik. Nog voordat ze beneden zijn maken ze nieuwe plannen voor nieuwe bergen, ik weet het, ik was ook zo.

Natuurlijk gaan er klimmers dood vandaag en dat hebben ze ervoor over, daar zijn ze op voorbereid. Als ze ergens willen sterven, dan is het zo hoog mogelijk op een berg, op de plek waar de hersencellen eerst zoeken naar zwaartekracht en daarna een nieuw evenwicht vinden. Het is hierboven helderder dan daarbeneden.

Lenny in mijn ooghoek, hij klauwt wat door de sneeuw, probeert een spoor te maken, net als ik op zoek naar het hoogste punt.

Deze berg heeft geen top maar een vlakte, ik bevind me op een grandioos sneeuwplateau waarvan ik de randen niet kan zien. Het is nagenoeg waterpas. Dit is het omgekeerde van een berg: een top waar je niet van af kunt vallen. Het desoriënteert, het maakt me wankel.

Het is niet de eerste keer dat ik hier ben, maar de verwarring is even groot.

Er doven nog wat sterren boven me. Eén. Twee stap-

pen en ik moet rondjes lopen over het plat om te voorkomen dat ik het hoogste punt mis. De sneeuw, het felle, aanvallende wit ervan, dempt het reliëf. Dus ik loop mijn rondjes, maak voetafdrukken, zak weg, laat cirkels achter, meetkundige patronen. Zo baken ik mijn beklimming af: een kleine toegift om er zeker van te zijn dat ik echt boven ben geweest.

Ik moet mijn sporen fotograferen als bewijs, voordat ze verdwijnen tussen de sporen van al die mensen die de berg met mij aan het beklimmen zijn. Nog even en ze arriveren: eerst Monk, hij is sterk, daarna de Chinezen en de Indiërs en de Nederlanders met wie ik ben vertrokken. De Russen. Het zal zwart zien van succes.

Op de kromming van de aarde ligt de stervende nacht en daaroverheen, zacht oranje, een nieuwe dag. De zon zal krachtig zijn, mij uitlichten. Het zal nog warmer worden. Ik staar naar de toppen die allemaal naar mij kijken, en moet ze overtuigen dat dit een goede beslissing was.

Ik luister naar het suizen van mijn bloed, naar mijn ademhalen. Hoor mezelf praten in mijn dikke, overbemeten donscapuchon. Als ik beweeg rinkelt het materiaal aan mijn klimgordel, een geluid dat me geruststelt: de karabiners, de touwrem, de ijsboren, metaal op metaal. Een engelengeluid, licht en breekbaar.

Lenny die snuivend, altijd grommend de laatste meters aflegt, stampend op zijn kunststof expeditieschoenen. Hoger. Niet meer ademhalen.

Één. Twee stappen en ik sla met mijn bijl de vastgekoekte sneeuw uit de stijgijsers. Van Lenny geleerd, dat slaan. Het is zijn routine, ooit bedoeld om grip te houden: de sneeuw klemt zich in grote hompen vast tussen de sta-

len punten van de ijzers en doet de werking teniet. Het is techniek. Maar voor Lenny is alles ritme, ook het schoon slaan van zijn stijgijsers: klang klang, metaal op metaal. Dat geluid is een levensbericht, kaatsend tegen rotswand, echoënd door de dalen, een bewijs voor zijn bestaan.

Zijn lange lijf woest slingerend, een en al aanwezigheid. Het stampen van zijn zolen in de sneeuw, het hakken van de treden in het ijs, klang klang meppend, zingend, vloekend, hijsend aan een sigaret.

Lenny wordt twee keer groter in de bergen, hij groeit in de lengte en de breedte tegelijk. Hij betreedt een wand of een couloir als de rechtmatige eigenaar, zwaaiend met zijn armen, 'hallo, hallo hier is Lenny van de radio', een overval. Lenny klimt niet, hij kaapt een berg en stopt hem onder zijn trui. Springend over randspleten, snokkend aan het touw, lawaai, lawaai, elke keer weer het bewijs dat er leven is in de levenloze bergen. Dat er niets anders is dan deze berg, vandaag.

In de afdaling van de Lenzspitze verdween hij tot zijn oksels in een gletsjerspleet, zijn lange armen grepen als weerhaken in de sneeuw. Een dodelijke valkuil en hij bleef grijnzend wachten tot ik hem eruit kwam takelen. Het was juli, warm, het ijs in de noordwand onbetrouwbaar maar Lenny blufte ons die dag naar boven, bam, bam, elke slag met zijn bijl was raak en ik vertrouwde op zijn zekeringen, ik vertrouwde op Lenny zoals hij op mij vertrouwde. Wij, het tweemansleger, bezig met de verovering van de Alpen.

Dat is lang geleden. Hoelang is dat geleden?

Laat in de middag, onderweg terug van de top, duwden we onszelf door de zware sneeuw, zompig van de warm-

te, er stonden al plassen water. Kort nadat Lenny begon te zingen zakte hij door een sneeuwbrug, viel rechtstandig in de ijsspleet, als een steen, en bleef hangen aan het door mij strakgetrokken touw. Beneden hem gaapte een grafkelder van honderd meter diep, dieper misschien, een onderwereld van hardblauw ijs. Ik hield hem, maar zag dat het touw door de sneeuwrand begon te snijden, voelde Lenny zwaarder worden. Wat ik voelde zou je paniek kunnen noemen, angst voor zijn verdwijnen, maar ik trapte mijn pickel in de sneeuw en fixeerde het touw met een dodeman en hevelde Lenny de spleet uit zoals hij me had geleerd.

Daarna daalden we verder af, allebei doordrongen van het evenwicht dat wij vertegenwoordigden.

Hoe oud waren we? Wat lag er voor ons? Niets nog. Wisten we eigenlijk wel wat de betekenis was van die tochten in de Alpen, in onze sterke jaren, van de toppen die zich zo gemakkelijk lieten vangen?

Het enige wat we wisten was dat we klommen. Niet dat we keuzes maakten.

En dit is wat er voor ons lag: een onverschillige, omgekeerde Tibetaanse bergtop. Dit is wat het me heeft opgeleverd.

De stilte is onaangenaam, de sneeuwvlakte onuitstaanbaar. Ik ben graag alleen, dat is te leren, maar nu ik het hoogste punt heb gevonden zie ik uit naar het moment dat de anderen komen, zodat ik ook als eerste kan vertrekken.

Lager in het spoor klimt een silhouet, Monk uiteraard, hij maakt weer vaart, met het einde in zicht gaat iedereen harder lopen. Onmiskkenbaar Monk onder zijn neongele

muts, bij elke stap trekt hij zijn knieën op.

Lager, nog lager zie ik de Chinezen komen, in bedegang. In hun wereld is niemand alleen: samen schuiven ze de berg op als een Zwitserse trein, in het rood van de natie – God, wat tekent het leven zich hier toch duidelijk af.

Lenny in mijn ooghoek, van Bart geen spoor.

Het is oude sneeuw, op de top, en daaronder oud gesteente. Het enige wat deze berg belangrijk maakt is z'n hoogte, anders had niemand er een stuiver voor gegeven.

De hoogste bergen zijn van mij, nee, het is andersom: ik bevind me nu op hun niveau. Ik zal ze niet veranderen. De krassen die ik maakte aan hun oppervlak, de sporen die ik trok in hun huid, de rotshaken die ik in hun lichaam sloeg zijn alweer verdwenen in de geologische geschiedenis. Hooguit ben ik de fruitvlieg die stolt in barnsteen, en zo een nieuw tijdperk mee mag maken.

Dertig jaar klimmen, niet eens een nanoseconde in het holoceen.

Aardkundig gezien hoort onze tijd bij die van de Romeinen. En verder terug, nog verder; de bergen lachen ons uit, zo kort zijn wij pas op de wereld.

Rechter handschoen uit, linker rits van mijn donsjas open, moet een foto maken. Maak een foto. Van mezelf, ogen achter spiegelruiten – ik had een andere man kunnen zijn, alle topfoto's zijn inwisselbaar. Maar ik maak de foto zoals toeristen een zonsondergang fotograferen, want het is hún zonsondergang.

Stop de camera terug in mijn pak, schuif mijn wanten terug over mijn handen, tintelende vingers, tintelende tenen, het eerste wat het lichaam opgeeft zijn de extremiteiten.

Zoals mijn lichaam zichzelf steeds verder uitschakelt op deze hoogte, tot alleen de essentie nog werkt, zo schakelen klimmers hun denken uit. Ook dat heeft aan de kern genoeg.

Alles is duidelijk hier, en voor toekomst of verleden is geen lucht. Maar beneden in het basiskamp ben je dat alweer vergeten. Wat wij doorstaan, wat wij willen doorstaan, is een omgekeerde vorm van dementie. Daarom willen we altijd weer terug.

Hierboven blijven. Een tent opzetten, sneeuw smelten, de rest van mijn leven afwachten. Boven op de berg gaan liggen, en luisteren. Voetballen met Lenny, Monk en de Chinezen – komen die nog? Ze zijn laat vertrokken; ik zag de lichtbundels van hun hoofdlampen over een sneeuwveld schieten, ver weg. Ze doorboorden de nacht met onrust.

Van mijn eigen expeditie heb ik niemand meer gezien sinds mijn vertrek naar kamp 3. Waarschijnlijk zijn ze boos omdat ik niet wilde wachten. Maar ik kan hun ballast niet gebruiken. Ook het uitschakelen van gevoel is noodzakelijk, in dit terrein.

Ik scheur het klittenband van mijn pak open, een geweldig kabaal, en voel de kou naar binnen stromen. Twee thermosflessen draag ik tegen mijn borst, de blauwe en de rode; ik bewaar ze in de binnenzakken uit angst dat ze bevriezen. Drink twee teugen uit de blauwe, probeer een mueslireep weg te kauwen, kots het uit. Niet kotsen. Binnenhouden. Eén. Twee. Rust vinden in mijn hartslag, in het simpele systeem dat een mens laat functioneren.

Lenny is verdwenen aan de noordkant van het top-plateau.

Hier sta ik en het is stervenskoud.

Zet mezelf in beweging. Eén. Twee stappen in de richting van Monk die zijn armen heft maar hij is er nog niet, hij moet nog verder net als ik, hij zwijgt als we naast elkaar staan en omhelst me dan, de onhandige omhelzing van twee astronauten tijdens een ruimtevlucht.

Monk legt zijn rugzak af en geeft me zijn camera, haalt een vlag tevoorschijn met de naam van zijn sponsor en houdt die omhoog. En ik film hem, precies zoals hij me leerde. Monk lacht zoals je hoort te lachen op zo'n moment, zoals ze het daarbeneden graag zien, en probeert zijn duim op te steken, een gebaar dat verloren gaat in zijn dikke donshandschoen.

Ik film.

En Monk gaat traag op zijn knieën, de sponsorvlag nog steeds tussen zijn armen. Ik denk dat hij de grond wil kussen maar Monks hoofd kantelt verder naar voren, zoekt naar adem als een drenkeling, komt weer rechtop. Hij valt. Zacht landt hij op zijn buik op de berg, armen en benen gestrekt als een trektop, en blijft liggen.

‘...kapot, man... ben kapot.’

Draait zich op zijn rug en kijkt naar boven, ‘heb je dat?’